

OSNI VANJE OKRUŽNE BOLNICE U NIŠU

Miško Živić¹, Saša Živić¹, Miša Živić¹ i Rade R Babić²

Pri oslobođanju Niša od Turaka 11. januara 1878. godine zatečene su dve vojne bolnice: kraj Čele Kule i na leskovačkom drumu, i Islahana, civilna ustanova koja nije preteča Okružne bolnice. Najpre je u Nišu formirana Vojna bolnica 1878. godine, a 17. jula 1881. godine osnovana je i Okružna bolnica. Prvi upravnik Okružne bolnice bio je Anton Zajiček – on je ujedno i prvi diplomirani lekar Niša. Okružna bolnica nalazila se na levoj obali Nišave, u privatnoj kući. *Acta Medica Medianae* 2007; 46(1):56-57.

Ključne reči: osnivanje Okružne bolnice, prvi upravnik, Anton Zajiček

Medicinski fakultet u Nišu¹
Institut za radiologiju Kliničkog centra u Nišu²

Kontakt: Miško Živić
Medicinski fakultet
Bulevar dr Zorana Đinđića 81
18000 Niš, Srbija

„Ako ljudi nemaju prošlost, nemaju onda ni budućnost“ (1).

A Klinički centar ima svoju prošlost: bogatu, bujnu i raznoliku (2).

Vazda pomena vrednu!

Prilikom oslobođanja Niša od Turaka 11. januara 1878. godine zatečene su dve vojne bolnice: jedna kod Čele Kule i druga na leskovačkom drumu, ispod Gorice (3,4).

I dve apoteke: Đorđe Blesidesa i Dimitrija Fredića, osporavani kao apotekari i "lekari" (5).

A Đorđe Blesides, kao zaverenik, uvažavan – jedini stranac od 34 zaverenika s naprednim ljudima, na čelu sa Nikolom Rašićem – priprema oslobođenje Niša 1874. godine (6,7,8,9,10).

Islahana misterijom ogrnuta, takođe zatečena pri oslobođanju Niša, koju je osnovao Midhat paša, "najinteligentniji" zapovednik Niškog pašaluka (11,12,13).

Ona je bila sve: vaspitni dom, zanatski dom i bolnički dom u raznim vremenima (11).

Islahana sigurno nije preteča Okružne bolnice u Nišu (2,3).

Srpske vlasti idu određenim redom u organizaciji zdravstvenih ustanova u Nišu.

Načelnik saniteta Vrhovne komande Srpske vojske dr Vladan Đorđević podnosi načelniku Vrhovnog štaba referat s predlogom "da se u Nišu otvori velika vojna bolnica za hiljadu bolesnika i ranjenika" (14,15,16,17).

Značaj Vojne bolnice proizilazi iz strateških koncepcija Srpske vojske! A onda je došla na red Okružna bolnica.

Još na početku "sasvim nedovoljna" (18).

Ministarstvo unutrašnjih dela Srbije stavlja u zadatak svome inspektoru dr M. Jankoviću 15. juna 1881. godine "da što skorije krene na put i ode u Niš, Prokuplje, Knjaževac, Pirot, Vranje, Loznicu i Čupriju i da tamo ustroji i otvori okružne bolnice i kao ovlašćeni izaslanik može preduzeti i izvršiti sve one mere u granicama zakona i sanitetskog budžeta, koje za udesne nađe, da se dotične bolnice što pre otvore..." (18,19).

Najviše poteškoća sa otvaranjem Okružne bolnice bilo je u Nišu (2,3).

Dr M Janković stigao je u Niš 2. jula 1881. godine, „javio se okružnom načelniku i zahtevao da se naredi opštinskom sudu da pronađe sve kuće koje bi se za bolnicu mogle upotrebiti“(18).

Sve kuće je pregledao 3. i 5. jula 1881. godine (3).

I 6. jula 1881. godine izvestio: "... pogodim se sa nekim Andonom za njegovu kuću koja je od sviju najudobnija bila. U ovoj kući ima 9 dobrih soba, 3 kujne, i još 3 male komore; ima dosta prostorija za sve potrebe u bolnici i mogu se lako do 40 bolesnika smestiti. Pogođeno za 10 dukata mesečne kirije. Naredio sam da se zaključi ugovor za kućnu kiriju i njene opravke da se izvrše i personal spremi..."(18).

Kuća se nalazila na levoj obali Nišave, iznad gradskog parka i bivšeg oficirskog doma (20).

Napravljen je dogovor sa upravnikom zatvora da se „stolarski i kačerski posao za bolnicu izradi“ (18).

Obezbeđen je personal (dva bolničara, jedna nudilja i jedna kuvarica) (3).

„Glavnu funkciju vršio je jedan lekarski pomoćnik sa ekonomom.“(18).

Dužnost pomoćnog lekara dugo je obavljao Jovan Pambuković (2).

Prvi upravnik Okružne bolnice u Nišu bio je prvi diplomirani lekar Niša dr Anton Zajiček (18).

Prema Zakonu o uređenju sanitetske struke i očuvanju narodnog zdravlja od 30. marta 1881. godine morala je Okružna bolnica u Nišu da nabavi: pečat sa grbom, sanduk hirurških instrumenata, akušerski pribor, džepni etvi, esmarhov konstriktor, pribor za hloroformiranje, pribor vaginalnih spekula, klješta za zube, pravavcove štrcaljke, jedan sanduk instrumenata za sekciranje, sanduk za ručnu apoteku sa lekarijama, alat za puštanje krvi, džezve za tej, klistir, irigator sa raznim nastavcima, bubrežni legen, termometar, sundere, pećkire i utege (18).

Sačinjen je pravilnik o radu.

Kada se sve pripremlilo, Okružna bolnica u Nišu primila je prve bolesnike 17. jula 1881. godine (18).

U prvo vreme, Okružna bolnica bila je utočište za „obolele prostitutke od venerije i tuberkulozna lica“ (12).

Bolesnici su primani na osnovu uverenja opštine o imovnom stanju. Siromašni bolesnici su lečeni na teret Sanitetskog fonda, a za obolele od sifilisa nije bilo potrebno nikakvo uverenje.

Do Prvog svetskog rata Okružna bolnica u Nišu bila je u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih dela Srbije. (2)

A posle nailazi vreme kada se Bolnica u Nišu snaži, uspesi rastu a ime menja.

Vremenom je naišao Medicinski fakultet i korak od sedam milja Kliničkog centra u Nišu!

Literatura

- Gosfordi Dž. Patricije. Novi Sad: Bratstvo-Jedinstvo; 1955.
- Živić S R. Knjiga o bolnici. Niš: Prosveta; 2002
- Milojević V. Okružna bolnica. U: Enciklopedija Niša (zdravstvo dečja zaštita, socijalna zaštita). Niš: Gradina; 1996. str. 148-9
- Milojević V. Zdravstvena služba i zaštita od 1878. do 1941. godine. U: Istorija Niša od oslobođenja 1878. do 1941. godine. Niš: Gradina-Prosveta; 1984.str.497-526.
- Živić SR. Zapisi o čudesnom apotekaru. Niš: Prosveta; 2000.
- Lovrić B. Istorija Niša prilikom pedesetogodišnjice oslobođenja Konstantinovog i Nemanjinog grada. Niš: „Sv. Car Konstantin“; 1927.
- Ristić M. Istorija grada Niša. U: Spomenica šezdesetogodišnjice i osvećenja spomenika; 1937.3.
- . Spis Zavoda za zaštitu spomenika kulture. Niš; 1999.
- Stamenković \. 100 godina farmacija u Nišu, 1878-1978. Niš: Udružene apoteke „Niš,“; 1978.
- Stojančević V. Niš 1804-1878. U: Istorija Niša od najstarijih vremena do oslobođenja od Turaka 1878. Niš: Gradina-Prosveta; 1983. str.262-306.
- Andrejević B. Midhat-paša. U: Enciklopedija Niša (istortija). Niš: Gradina; 1995.str.155.
- Bogdanović J. Sanitet i bolnice u Nišu od oslobođenja do danas. Niški novi list 1937.
- Kanić F. Srbija. Zemlja i stanovništvo od rimskog do kraja XIX veka. Druga knjiga. Beograd: Srpske književna zadruga; 1985.
- Stanojević V. Istorija medicine. Beograd – Zagreb: Medicinska knjiga; 1953.
- Milošević R. Sto deset godina Vojne bolnice u Nišu. U: 110- godina Vojne bolnice u Nišu (1878-1988). Niš: Vojna bolnica; 1988.str.15-20.
- Petrov N. Vojna bolnica. U: Enciklopedija Niša (zdravstvo dečja zaštita, socijalna zaštita). Niš: Gradina; 1996. str. 23-6.
- Pavlović B. Stalna vojna bolnica u Nišu (1878.-1988). U: 110- godina Vojne bolnice u Nišu (1878-1988). Niš: Vojna bolnica; 1988.str.29-60.
- Paligorić TM. Ekonomska kultura istorija Niša. Prvi deo: Niš do Svetskog rata. Niš: Gutenberg; 1937.
- Pavlović S. Stogodišnji razvoj bolničke službe Niša i okoline. Acta Medica Medianae 1983;3:133-51.
- Milovanović B. Hronika Niške bolnice. Niš; 1962 (neobjavljeni rukopis).

FOUNDING OF THE DISTRICT HOSPITAL IN NIS

Misko Zivic¹, Sasa Zivic¹, Misa Zivic¹ and Rade R.Babic²

After the liberation of Nis from the Turks which took place on January 11th, 1878, there were two military hospitals: one was next to The Skull Tower and the other on the road to Leskovac and there was Islahana the civil institution which was not the forerunner of the district hospital in Nis. At first, they founded the military hospital in Nis in 1878 and then they founded The District Hospital on July 17th in 1881. The first director of the District hospital was Anton Zajicek. He is also the first graduated medical doctor in Nis. The District Hospital was situated on the left bank of the Nisava river in a private house. *Acta Medica Medianae 2007;46(1):56-57.*

Key words: *foundation of the District Hospital, first director, Anton Zajicek*